

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΟ ΣΠΑΣΜΕΝΟ ΧΕΡΙ

Ο γιατρὸς ὁ Μένεγος μπαίνοντας στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας εἶδε, μέσα στοὺς ἄλλους τρεῖς·τέσσερις ζητιάνους, καὶ μιὰ γυναικα μαυροφορεμένη, ὡς ἔξηντα ἐτῶν. Στεκότων ταπεινὴ καὶ σιωπὴλή σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ περιμενε τὴν ἐλεημοσύνη τῶν χριστιανῶν. Τοῦ φάνηκε γνωστή του γυναικα καὶ πρὶν ἀκόμη προφθάσει νὰ τὴν θυμηθεῖ, ἑνα συναισθῆμα πόνου τὸν ἔτσουξε. Σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ μαζὸν μ' αὐτὸν διφίλος του, γιατρὸς κι' αὐτός, ποὺ τὸν συνώδευε. Τὴ γνώρισε καλά, ναί, αὐτὴ ἦταν, ἡ Εὐφροσύνη, δὲν ὑπῆρχε ἀμφιβολία, μ' ὅλο ποὺ ἦταν τρομερὰ κατιθλητ μένη, καὶ μὲ τὸ ἔνα χέοι της βλαμμένο. Ο πόνος του ἔγινε πιὸ πραγματικὸς καὶ πιὸ βαθύς, καὶ μαζὸν μ' αὐτὸν στὴ ψυχὴ του ἔνοιωσε ἑνα σωρὸ συναισθήματα νὰ κυκλοφοροῦν, κάτι σὰ ντροπή, σὰ ξεφύλλισμα ἐνὸς δροσεροῦ ἄνθους ποὺ ἦταν μέσα του, σὰν κτίπημα στὴ συνείδησή του, σὰ νοσταλγία, σὰν ἀλτρουϊσμός. Θᾶθελε νὰ πήγαινε κοντά της, νὰ τῆς ἔπιανε τὸ χέρι, νὰ τῆς τοῦσφιγγε μὲ θέρμη καὶ νὰ τῆς ἔλεγε:

— Θυμᾶσαι, 'Εσμέ, θυμᾶσαι; Τὶ κάνει ὁ ὑπαστινό μας ὁ Τοῦρκος, ποὺ ἀλλαξιόπιστησες γι' αὐτόν; Καὶ μένα τὸ δασκαλάκι σου, μὲ θυμᾶσαι;

Μὰ ἦταν γιατρὸς σήμερα, ἐπίσημο ἄτομο στὴν κοι νονία, κ' ἡ θέση του δὲν ἐπέτρεπε τέτοιο ἀστεῖο. Εἶπε «ἀστεῖο», καὶ ὅμως ἔνοιωθε πόσο ἦταν ἀληθινὸ καὶ πόσο ἦταν ψυχικὴ ἀνάγκη αὐτὸ ποὺ ἥθελε νὰ κάνει. Σὰν ἄγνωστος μπροστά σὲ ἀγνωστη, ἔθγαλε ἑνα ἀσημένιο νόμισμα, τόδοσε στὴ ζητιάνα καὶ γύρισε τὶς πλάτες του προχωρώντας πρὸς τὴν ἐκκλησία. Πίσω του ἀκουσε μιὰ φωνὴ γεμάτη εὐγνωμοσύνη:

— Ο Χριστὸς κ' ἡ Παναγιὰ νὰ σ' εὐλογᾶ, κύριε μου. Η φωνὴ, αὐτὴ ἦταν πολὺ γνωστή του, ἦταν σχεδὸν

ἀπαράλλακτη ὅπως τὴν ἀκουε ποὸ δεκαπέντε χρόνια, μιᾶ φωνὴ μαλακιὰ καὶ γλυκειά, ποὺ βρῆκε ἀμέσως ἀπήγηση στὶς ἐσώτερες χρονίες του.

Ο φίλος του, κάπως περίεργος, τὸν ωτῆσε γιατὶ τόση εὐσπλαχνία.

— Μιὰ γνωστή μου φτωχιὰ γυναίκα. Θὰ σοῦ πῶ ἄλλη φορὰ μιὰ ἴστορία, ἀπήντησε ὁ Μένεγος, μὰ κατὰ βάθος δὲν ἥθελε οὔτε στὸ φίλο του νὰ πεῖ τίποτε.

Προχωρόντας στὴν αὐλὴ πέρασε ἀπὸ τὸ διαμέρισμα ποὺ χρησίμευε γιὰ Δημοτικὸ Σχολεῖο, ἐκεῖ ποὺ στέγασε μιὰ ὀδόκληση παιδικὴ ζωὴ. Πόσοι φόβοι, πόσες συγκινήσεις, πόσες ἀθῶες χαρές μέσα στὰ δωμάτια ἐκεῖνα, μέσα στὴν αὐλὴ ποὺ περνοῦσε!

Λίγο πιὸ πέρα καὶ νὰ ἡ μικρὴ ἐκκλησία τοῦ Ἀϊ-Γιώργη. Εἶναι σὰν πιὸ μικρὴ ἀκόμη ἀπὸ ὅ, τι τὴν ἔξερε, δλα εἶναι σὰ στενόχωρα, σὰ γερασμένα, πράγματα καὶ πρόσωπα, μὰ δλα τοῦ γεννοῦν νοσταλγία, τρυφερὰ συναισθήματα, μιὰ ἀνοιξιάτικη πρασινάδα ἀπλώνειαι στὸ ἐσώτερο ἔγω του. Νά, ἡ γλυκειὰ φωνὴ τοῦ δεξιοῦ ψάλτη ἀκούεται πάλι καὶ τὴν ὥρα πού, προχωρημένος πιὰ στὸ βάθος τῆς ἐκκλησίας, σταματᾷ, ἔχωρίζει τὸ εὐφρόσυνο :

«Ωσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος ὁ ἐυχόμενος».

Ο Μένεγος εἶναι συγκινημένος. Νομίζει ὅτι εἶναι δεκαπέντε ἑτῶν παιδί, δλα μέσου του εἶναι ἐλαφρὰ καὶ τρυφερά. Θαρρεῖ πὼς μόλις χθὲς ἦταν πάλι ἐκεῖ, μόλις λίγες μέρες, λίγες ὥρες πέρασαν ἀπὸ τὴν τελευταία φορὰ ποὺ ἥρθε στὴν ἐκκλησία. Ἐχει μάθημα νὰ μελετήσει ἀπόψε, αὔριο πάλι θ' ἀντικρύσει τὸν αὐτισηρὸ καθηγητὴ μὲ τὸ φαρδὸ γενάκι καὶ τὰ μεγάλα ματσγυάλια. Κ' ἔρχεται πάλι στὸ νοῦ του ἡ Εὐφροσύνη, σαράντα ἑτῶν ἐκείνη τότε, αὐτὸς μόλις δεκαπέντε. Παιδιακίσια πράγματα, ἀστεῖα πράγματα, ξαναεῖπε, καὶ θέλει νὰ σοβαρευθεῖ, νὰ βρεῖ τὸν ἐπιστήμονα, μὰ ὅχι, δὲν εἶναι ἀστεῖα, εἶναι ψυχικὴ ἀνάγκη καὶ δὲ μπορεῖ νὰ ξεφύγει, ζεῖ τὴ ζωὴ τοῦ μικροῦ μαθητοῦ. «Ολοι γύρω τὸν κυττάζουν μὲ σεβασμό, σχεδὸν μὲ θαυμασμό, καμαρώνουν τὸν σπουδαῖο γιατρὸ ποὺ τοὺς ἥρθε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, γέννημα τοῦ τόπου τους, παιδὶ ἀπὸ φτωχοὺς γονιούς. Εἶναι ἀλήθεια, ὡραῖος ἀνδρας, τὸ ξεύρει κι' ὁ ἴδιος, μὲ ἀψηλὸ κανονικὸ ἀνάστημα, ὡραῖα καστανὰ μάτια, πλούσια μαλλιά καὶ ξανθὸ-ξανθὸ γενάκι.

Καὶ μικρὸς ἦταν ἔτσι ὁμορφόπαιδο... Κι' ἄλλη μιὰ φορά θέλει ν' ἀφήσει αὐτὰ τὰ παιδιακίσια πράγματα. Ἀλλὰ καταλαβαίνει πώς δὲ μποροῦσε νὰ ξεχάσει ἔνα τέτοιο ζωντανὸν καὶ σημαντικὸν ἐπεισόδιο τῆς ζωῆς του, τὸ μεγάλο ἄλφα τῆς ζωῆς του. Αὐτὴν ἦταν ἡ γυναίκα ποὺ πρωτογνώρισε, σ' αὐτὴν ἔδωσε παρθένο ὅλο τὸν ἑαυτό του, τὸ τρυφερό του σῶμα μέσα στὰ φαρδιὰ στήθη της σπαρτάρησε κ' ἔνοιωσε τοὺς πρώτους ἡδονικοὺς σπασμούς. Τὶ σωματικὴ θυσία τότε, τὶ λιθινωτὸς στὴ θρησκεία τῆς Ἀφροδίτης!

— Ἀγοράκι μου, τρυφερό μου, ἀγγελοῦδι μου! Νὰ σὲ φάω! Νὰ σὲ ρουφίξω ζωντανό! Ἀκόμα λίγο, ἀκόμα λίγο, κι' ἄλλο, κι' ἄλλο, ἄχ, χρυσό μου ἀγόρι...

Αὐτὰ καὶ ζήλια ἄλλα γλυκόλογα τούλεγε ἡ Εὐφροσύνη μὲ τὴ μαλακιὰ καὶ παθητικά της φωνή.

Τώρα ἡ ἴδια ἔκεινη φωνὴ τοῦ ἔλεγε:

— Ὁ Χριστὸς κ' ἡ Παναγία νὰ σ' εὐλογᾶ, κύριέ μου.

Καὶ μ' ὅλο ποὺ ἦταν μιὰ μουσικὴ παναφωνία ποὺ τοῦ πείραζε τὴ ψυχικὴ διάθεση, ὅμως, ἀθελά του, ἀκούει καὶ ξανάκουε στ' αὐτιά του νὰ ἥχοιν τὴ φωνὴ τῆς Εὐφροσύνης καὶ τὴ φωνὴ τῆς ζητιάνας, καὶ δὲ μποροῦσε νὰ πιστέψει πώς ἀνήκαν σ' ἔνα καὶ τὸ ἴδιο στόμα οἱ δυὸ φωνές.

Νὰ κι' ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴ γυαλιστερὴ φαλάκρου, νὰ κ' ὁ παπᾶ Δανιήλ, κ' οἱ δυὸ μὲ τοὺς δίσκους στὸ χέρι. Αὐτοὶ σὰ νὰ μὴ γεράσαν καθόλου, είναι οἱ ἴδιοι ὅπως τοὺς ἐγνώριζε, ιερὰ ἐρείπια.

— Γιὰ βοήθεια τῆς ἐκκλησίας, εἶπε ὁ ἔνας.

— Βοήθεια γιὰ τοὺς φτωχούς, εἶπε ὁ ἄλλος.

Κι' ὁ Μένεγος ἔδωσε τὸν ὀδοιό του γιὰ τοὺς φτωχούς.

“Ω, νά, νά, ἔκει κοντά στὸ σκάμνο τοῦ Προξένου στέκεται ὁ δάσκαλός του, ὁ αὐστηρός, ὁ τρομερός, μὲ τὰ γιναλιστερὰ μάτια καὶ τὸ μυτερὸν γενάκι. Ἀσπρισε πολύ, γέρασε πιὰ ὁ καῦμένος. Ηῶς ἥθελε νὰ τὸν πλησιάσει τώρα, νὰ τοῦ φιλήσει τὸ χέρι μὲ θέρμη καὶ εὐγνωμοσύνη!

‘Ο Μένεγος βλέπει πώς ὅλοι τὸν πααρακολουθοῦν, τὸν κυττάζουν μὲ συμπάθεια, μὲ περηφάνεια. Κ' αἰσθάνεται μιὰ λαχτάρα ζωηρή, νὰ ἀνέθει ἔκει, πάνω στὸ σκάμνο ποὺ είναι δίπλα του, καὶ νὰ φωνάξει :

— Ἀγαπημένοι μου συμπατριῶτες, πόσο σᾶς ἀγαπῶ, πόσο τρυφερὰ καὶ πόσο ζεστὰ μὲ κάμνετε νὰ αἰσθάνομαι!

Καὶ πάλι θέλει νὰ βρεῖ τὴ ψυχραιμία του, τὸν ἀκαδη-

μιαΐσμό του, και διερωτάται πώς ξέφυγε άπό την ἐπιστημονική του βάση. Είναι γεμάτος νοσταλγία κι' ἀφίνεται νὰ εἶναι μόνο δ' ἀνήλικος μαθητής. Μ' όλο ποὺ δὲ θέλει πιὰ νὰ πιστεύει στὴ θρησκεία κ' ἡρθε στὴν ἔκκλησία μόνο γιὰ τὸν τύπο, ὁ λιθινωτός κ' οἱ φαλιμωδίες σήμερα τὸν συγκινοῦν.

“Ολοὶ τὸν θαυμάζουν γύρω ἐνῷ αὐτὸς λικνίζεται μέσα στὸ θαῦμα τῆς παιδικῆς ψυχῆς.

“Ο παπᾶ-Λαυτήλ, σκυφτός, τρεμουλιαστός, λέει πάλι ἀπὸ τὴν θύρα τοῦ ἱεροῦ τὸ «Δι' εὐχῶν τῶν Ἀγίων».

“Η ζητιάνα στεκόταν πάντα στὴν ἵδια θέση ἔξω στὴν αὐλή. Περονῶντας δίπλα της, ἔπιασε ἑλαφρὰ τὸ χαλασμένο της χέρι καὶ τὴ φύτησε τὶ τῆς συνέθη.

— Μοῦ τῷσπασε δὲ ὑπαστυνόμος, κύριέ μου, ἀποκρίθηκε αὐτή.

— Ποιὸς ὑπαστυνόμος;

— ‘Ο Μεχμέτ ἐφέντης, κύριε.

— Καὶ γιατί;

— Γιατὶ ἦταν μεθυσμένος καὶ γιατὶ ἥθελε νὰ εἴμαι πάντα Τούρκισσα... Μὰ ἐγὼ μετάνοιωσα, μετάνοιωσα... Ξαναγύρισα στὴν πίστη μου.

— “Α, ἔγινες Τούρκισσα; Καὶ γιατί;

— Έκεῖνος μὲ φοβέρισε... Εἶχα καὶ τὴν ἀνάγκη του... Μὰ μετάνοιωσα γρήγορα, κύριέ μου, εἶναι δεκαπέντε χρόνια ποὺ εἴμαι πάλι χριστιανή. ‘Η Παναγία κι' δ' Χριστὸς νὰ μὲ συγχωρέσουν.

“Εθύλε τὸ σταυρό της, ἐνῷ ἔνα δάκρυ σὰν καθαρὸ διαμάντι κύλησε στὰ μάγουλά της.

“Ήταν γερασμένη τρομερά, χωρὶς ἥθικό, ἐτοιμόρροπο ἐρείπιο, μ' όλο ποὺ δὲν ἦταν περισσότερο ἀπὸ πενηνταπέντε ἑτῶν. Τὸ μοῦτρο της ἦταν γεμάτο ρυτίδες βαθειές μὲ τὰ ἵχνη τοῦ πόνου καὶ τῆς μιζέριας χαραγμένα, τὰ μαλλιά ἦταν σχεδὸν δλα ἄσπρα, τὰ περισσότερα δόντια τῆς ἔλειπαν. “Ολο τὸ σῶμα της ἦταν ἀκάθαρτο, μὲ δυσκολία σκεπασμένο ἀπὸ παληὴ καὶ λεφωμένα ροῦχα. Κι' ὅμως στὰ μάτια της, κάτω, σὲ μακρυνὸ βάθος, φαινόταν κάτι ἀκόμα ἀπὸ τὴν πρώτη φλόγα καὶ ζωηράδα τους.

“Ο Μένεγος ἥθελε νὰ πεῖ στὸ φίλο του τὴν ἴστορία ποὺ τὸν ἔνωνε μὲ τὴ γυναίκα αὐτή, μὰ πάλι προτίμησε νὰ σιωπήσει. Τοῦ εἶπε ἀπλῶς πώς τὴ θυμάται ἀπὸ μικρός, ἦταν μιὰ φτωχειὰ βασανισμένη γειτόνισσά του. ‘Άλλα

μέσα στὸ μυαλό του περνᾶ σιωπηλὰ μιὰ ζωὴ ἔντονη ποὺ
ἡταν γι' αὐτὸν ἡ πρώτη συνείδηση τοῦ ἀτομισμοῦ του.
Ποῦ ἀνέθηκε αὐτὸς καὶ ποῦ ἔπεισε ἐκείνη! Ἡταν καὶ τότε
δυστυχισμένη γυναίκα, χήρα, ἔρημη, ἀπροστάτευτη. Ἀλλὰ
τὸ χέρι της; Τὸ χέρι της; Μποροῦσε καὶ νὰ μὴν τῆς
τόσπαξε δ Τοῦρχος, ἢν ἔμενε πάντα μαζύ του. Κ' ἵσως τὸ
σπάσιμο τοῦ χεριοῦ, μὲ τὸ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ ξενοδού-
λεψει, νᾶταν ἡ ἀφορμὴ ποὺ κατάντησε ζητιάνα. Φταίει
αὐτὸς ἵσως· ναί, αὐτὸς δ ἴδιος, ποὺ τῆς ἔκανε τὸ δάσκαλο
καὶ μὲ τὸ φανατισμό του τὴν ἐπόρτεπε νὰ φύγει ἀπὸ τὸν
Τοῦρχο, νὰ ξαναγυρίσει στοὺς Χριστιανούς. Ἡταν δὰ κι
αὐτὸ ἔνα πρόσχημα μὲ τὸ ὅποιο γελοῦσε τοὺς ἀθώους γο-
νεῖς του. Τῆς ἔκανε τάχα τὸ δάσκαλο, τὴν κατηχοῦσε γιὰ
νὰ γυρίσει στοὺς κόλπους τοῦ Χριστοῦ. Κ' ἔτσι κάθε μέρα
πότε ἐρχόταν ἐκείνη σπίτι τους καὶ πότε αὐτὸς πήγαινε στὸ
δικό της, ὅταν δ ὑπαστυνόμος ἔλειπε σὲ ὑπηρεσία ἢ σὲ κανένα
χωριό. Καὶ γινόντουσαν τότε διὸ εἰδῶν μαθήματα. Κείνη
τοῦ ἔκανε τὴ δασκάλα κι' αὐτὸς τὸ δάσκαλο.

Οἱ φευτιές ὅμως ἔγιναν ἀλήθειες τρομερὲς σιγὰ· σιγά.
Στὴν ἀρχὴ είχαν οιχθεῖ μὲ ὅλες τὲς φυσικές τους δυνάμεις
στὴ θρησκεία τοῦ ὑλισμοῦ, στὴν ὅποια θυσίασαν ἀλύ-
πητα τὰ σώματά τους. Κατόπι ἐκεῖνος ἔνοιωσε μέσα του
νὰ γενιέται ζωηρὸς ἔνας ἀτομισμός. Εἶχε ἥδη μιὰ γυναίκα
ἔρωμένη, καὶ θάπαιξε ἐπὶ πλέον ἔνα ρόλο θρησκευτικὸ καὶ
κοινωνικό! Κ' ἐνῷ πρῶτα ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἐθνικὴ δι-
δαχὴ του ἦταν ἔνα πρόσχημα, τώρα ἔγινε ἰδεολογία, φι-
λοδοξία, σκοπός. Μ' ὅλο ποὺ ἡ Ἐσμὲ τοῦ ἔλεγε ὅτι δὲν
είχε ποὺ τὴν κεφαλὴν κλῖναι ἀν ἄφινε τὸν ὑπαστυνόμο καὶ
ὅτι ἀκόμη φοβόταν μήπως ἐκεῖνος τὴν ἐκδικηθεῖ, αὐτὸς
ἐπέμενε στὴν κατήχηση καὶ στὴν ἀξίωσή του. Δὲν ὑπῆρχε
στὴ γῇ πιὸ ἔνδοξο ἔθνος ἀπὸ τὸ Ἑλληνικό, οὔτε θρησκεία
πιὸ ἀληθινὴ ἀπὸ τὴ χριστιανική. Ἀργὰ ἢ γερήγορα δ
Θεόδες θὰ τὴν τιμωροῦσε αὐστηρὰ γι' αὐτὸ ποὺ ἔκανε, ν'
ἀρνηθεῖ τὸν μονογενῆ υἱόν του. Κι' δ Ἀλη-πασᾶς ἀγά-
πησε μιὰ Εὐφροσύνη, ποῖταν νέα καὶ πεντάμορφη, καὶ
τὴν είχε ντυμένη στὰ δλόχουσα, μὰ ἐκείνη προτίμησε νὰ
πέσει στὴ λίμνη καὶ νὰ πνιγεῖ παρὰ νὰ μείνει γυναίκα του.
Γιατὶ καὶ φέματα ἔλεγε ἀκόμη δ Μένεγος γιὰ νὰ ἐπιτύχει
στὴν κατήχησή του.

Μ' αὐτὴ τὴν καθημερινὴ διδαχὴ είχε ποτισθεῖ, είχε

συμμιօρφωθεῖ ἡ Ἐσμὲ καὶ προσπαθοῦσε νὰ βρεῖ στήριγμα,
ἔστω καὶ ἔνοδουλεύοντας, γιὰ ν' ἀφῆσει τὸν Τοῦρκο.
"Υστερὸς ἀπὸ τοία χρόνια πακὸ δρόμο, τὸ ἀπολωλὸς πρό-
βατο θὰ ἔναναγύριζε στὴ μάνδρα τοῦ ποιμένος. Οὔτε τὸν
ἀγαποῦσε τὸν Μεχμέτ, οὔτε τὸ φωμί του ἥταν πιὰ γλυκό.
"Ετυχε νὰ πεινάσει, νὰ περάσει μαῦρες μέρες, κι' ὁ Θεὸς
θὰ τὴ συγχωροῦσε γι' αὐτὸ ποὺ ἔκανε. ν' ἀλλαξοπιστήσει,
γιὰ νὰ σωθεῖ.

"Ετσι πέρασε ἔνας χρόνος ἀφ' ὅτου ὁ Μένεγος μὲ
τοὺς γονεῖς του πῆγε καὶ κατοίκησε στὴ γειτονιά της.
Τώρα πιὰ τελείωσε, τὸ Γυμνάσιο καὶ μὲ τὴ βοήθεια ἐνὸς
πλούσιου θείου του θὰ πήγαινε στὴν Ἀθήνα νὰ σπου-
δάσει. Τὸ ἐθνικοθρησκευτικό του ἔργο ἔμενε ἀκόμη ἀτέ-
λειωτο ὅταν ἔφευγε, μὰ νά, τώρα, ὑστερὸς ἀπὸ δεκαπέντε
χρόνια, τὸ βρίσκει τελειωμένο. Μὰ σήμερα δὲν εἶναι πε-
ρόήφανος γιὰ τὸ ἔργο του αὐτό. Αἰσθάνεται πόνο καὶ
κάποιο βάρος στὴ συνείδηση. Κάθεται στὸ γραφεῖο του καὶ
σκέπτεται δλ' αὐτὰ καί, μ' ὅλο ποὺ τώρα μόλις γύρισε ἀπὸ
τὴν ἐκκλησία, σκέπτεται τὸ φέμα ποὺ κλείουν οἱ θρησκείες,
τὰ μίση καὶ τὲς συμφορὲς ποὺ προκαλοῦν οἱ ἐθνισμοί. Δὲν
εἶναι πιὰ τρυφερὸς συγκινημένος, ἔφυγε ἀπὸ μέσα του τὸ
παιδί. Τώρα εἶναι ὁ ἀνθρώπος τῆς σκέψης, ὁ λειτουργὸς τῆς
ἐπιστήμης. Σχίζει καὶ κόθει κάθε σάπιο, εἴτε σῶμα εἶναι,
εἴτε ίδεα. "Η Ἀλήθεια εἶναι ἡ θρησκεία του. Η σκιὰ τῆς
Ἐνφροσύνης εἶναι μπροστά του, τὴ βλέπει τυλιγμένη μέσα
στὴ δυστυχία, γηρασμένη, ζητιάνα, καὶ μὲ σπασμένο ἀκόμη
τὸ χέρι ποὺ ἔπρεπε νὰ πάρει τὸν δοσολό. Καταλαβαίνει, ναί,
τώρα πὼς δὲν εἶναι πιὰ παιδὶ μὲ τὴν ἐλαφρὴ φυχὴ ὅπως
ἥταν ποὺ δλίγουν, εἶναι ὁ ψημένος ἐργάτης τῆς Ἐπιστήμης.
Ναί. Κι' ὅμως γιατὶ δὲν εἶναι καὶ τόσο ἥρεμος, τόσο ψύχραι-
μος; Εἶναι ψυχικὰ ἐνοχλημένος ἐνόπιο βλέπει τὴν Εὐφρο-
σύνη μὲ τὸ σπασμένο χέρι. Τοῦ φαίτεται σὰν ἔνα σύμβολο
ποὺ εἰκονίζει τὸ φέμα κάθε θρησκείας, κάθε ἐθνισμοῦ,
κάθε κοινωνίας. "Αν ἥταν ζωγράφος ἢ γλύπτης, ἔτσι θ'
ἀπεικόνιζε τὸ κατάντημα τῶν ἀνθρώπων ποὺ τρέφονται μὲ
τὸ φέμα: Μιὰ ζητιάνα μὲ σπασμένο τὸ δεξὶ χέρι. Καὶ πάλι
λέξει: Τὸ σύμβολο αὐτὸ τὸ ζωτανὸ ποὺ ἥταν μπροστά του,
ἥταν ἔργο δικό του. Ναί, δικό του. Μόνο, ἀντὶ νὰ αἰσθά-
νεται δόξα γιὰ τὸ ἔργο του αὐτό, αἰσθάνεται ἔνα πτύημα
στὴ συνείδησή του.

Γ. ΚΙΤΡΟΠΟΥΛΟΣ